

ЛІВАДІЙСЬКИЙ ПАЛАЦ-МУЗЕЙ — культурно-освітня та науково-дослідна установа, один з найкращих і найдавніших палацово-паркових ансамблів на *Південному березі Криму*. Розташований у смт Лівадія Ялтинської міськради (АР Крим). Створений декількома поколіннями архітекторів, будівельників, скульпторів і садівників у 1-й пол. 19 — на поч. 20 ст. Білий, або Великий палац — колишня літня резиденція рос. імператора Миколи II — зведений 1910–11 за проектом [М. Краснова](#) на місці давнішого палацу. Старий Великий палац, як і багато ін. будівель, був споруджений у 1860-х рр. арх. І. Монігетті на землях, придбаних у нащадків графа Л. Потоцького для цар. родини. М. Краснову досить добре вдалося гармонійно вписати новий палац у багатий контекст — розкіш. парк і вже наявні пам'ятки зодчества. Його вибудували з білого інкерман. каміння на вис. 121 м над р. м. Запланований у стилі італ. Відродження, він, однак, вишов еkleктичним, включає елементи візант., готич., араб. архіт. традицій, має багато деталей, властивих модерну, що водночас не заважає сприймати його як єдиний високохудож. комплекс. Будівлю створили зі 116-ма приміщеннями, великим внутр. подвір'ям і 3-ма малими світл. двориками. Її заг. пл. склала 5855 м². Вона переважно двоповерхова, але подекуди здійснюються приміщення третього поверху. Високі аркові та прямокутні вікна, тонкі колони, башти, галереї, тераси надають їй стрункості та легкості. Палац майстерно оздоблений мармуром, досить витончено виготовлені дерев'яні деталі. Гол. вхід виконаний у вигляді портика, що виступає назовні; аркада спирається на колони корінф. ордеру. Портик фланкують мармур. фігури левів. Побл. сходів біля пд.-сх. рогу будівлі — декор. криниця, у яку немов би зазирає крилата химера (одна з деталей готики). Досить розкішним і витонченим є й внутр. опорядження палацу: люстри, дзеркала, ліпнина, майоліка, мозаїка, кольор. вітражі, мармур, метал, цінні породи деревини. Виконані за малюнками М. Краснова меблі ідеально наповнили інтер'єри кімнат. Палац прикрашають картини, скульптури, оригінал. фотографії, які відображають життя цар. родини в Криму. Італ., або флорент. дворик зі всіх сторін оточений аркадою з колонами дорич. ордеру. У центрі — біломармур. фонтан, до якого прокладені вузькі рівні доріжки. В араб. дворику панує багатоколірність: майолік. кахлі, складні та «мудрі» сх. орнаменти, мармур. фонтан. Від самого початку палац був добре обладнаний й з тех. боку: електр. освітлення, центр. водяне опалення, ліфт. До Білого палацу прилягає Хрестовоздвижен. церква, зведена 1864 у візант. стилі І. Монігетті. Під час реконструкції 1910–11 її прикрасили

чудовим мозаїч. панно з зображенням ангела Господнього. Вона була домовою церквою Романових. Поруч з церквою — мавритан. дворик з аркадами, мармур. колонами, які вкриті надтонким плетеним орнаментом. Візерунчасті метал. ворота виготовили урал. майстри. Неподалік від Великого палацу розташ. Свит. корпус (1910) і палац міністра Імператор. двору В. Фредерікса (1916). Будівлі — частина палац.-парк. комплексу, який розкинувся на пл. 40,1 га. Природ. ліс, який тут зростає, починаючи від 1830–40-х рр. був перетворений у розкіш. парк. Його ще при графі Л. Потоцькому заклав у ландшафт. і регуляр. стилях відомий садівник Е. Деллінгер (див. [Лівадійський парк](#)). Від Лівадій. палацу через парк до смт Гаспра (Ялтин. міськради) тягнеться 6-кілометр. Цар. (Сонячна) стежка. 1921–25 у Білому палаці діяв музей, у якому експонували особисті речі цар. родини. Потім його перетворили на селян. санаторій, що спричинило розграбування всього найціннішого. 4–11 лютого 1945 у білій (обідній) залі Великого палацу проходила [Кримська конференція 1945](#) глав трьох союз. держав — [Й. Сталіна](#) (СРСР), [В.-Л. Черчіля](#) (Велика Британія) та [Ф.-Д. Рузвельта](#) (США). Від 1946 палац вважався дачею Й. Сталіна, а після його смерті знову використовувався як санаторій. 1974 у 5-ти його залах був відкритий мемор. комплекс, присвяч. Ялтин. конференції. 1988–92 тут проводили ремонтні роботи та реконструкцію. Від 1993 — Л. п.-м. зі статусом держ. музею Міністерства культури АР Крим. 2009 занесено до переліку об'єктів культур. спадщини нац. значення. Від кін. 1990-х рр. Білий палац також використовують як центр проведення держ. і міжнар. зустрічей найвищого рівня. Нині у осн. фонді Л. п.-м. — понад 900 експонатів. Гол. експозиції: «Кримська конференція керівників трьох союзних держав — СРСР, Великої Британії та США» (створ. 1985 до 40-річчя Ялтин. зустрічі), «Романови у Лівадії» (1994). Відкрито мемор. кабінети-бібліотеки Ф.-Д. Рузвельта (1998; на основі матеріалів, отриманих від Б-ки Ф.-Д. Рузвельта у Ґайд-парку в США) та В.-Л. Черчіля (2004; на основі матеріалів, подарованих донькою В.-Л. Черчіля — Соумз, Фонду В.-Л. Черчіля та МЗС Великої Британії). Л. п.-м. займається обліком і збереженням пам'яток культур. надбання, їхньою охороною та реставрацією, видавн., виставк.-експозиц., екскурс., наук. і освіт. діяльністю, проводить наук. конференції та симпозиуми.

Рекомендована література

1. Волошин М. П. Парки Крыма. Сф., 1964;
2. Крикун Е. В. Архитектура южнобережья. Сф., 1970;

3. Килессо С. К. Архитектура Крыма. К., 1983;
4. Волобуев О. В. Ялта: Путеводитель. Москва, 1991;
5. Ливадия. Сф., 1997;

6. Прокопова Л. И. Царская Ливадия в калейдоскопе ушедшего времени. Сф., 2008.

Е. Б. Петрова

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Лівадійський палац-музей / Е. Б. Петрова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-55392>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).